

Sint Ansfriiduskerk, 22 januari 2023
Week van Gebed voor de eenheid van de christenen
Lezingen: Efeziërs 2:13-22 en Mattheüs 25:31-40

In de jaren '60 gingen mijn ouders, broertjes en ik vaak op vakantie naar Zeeland. Op een zondag gingen we naar de kerk in Oostkapelle, en daar hield de plaatselijke dominee een onversneden donderpreek vol hel en verdoemenis. Mijn broers en ik waren nog klein, dus de inhoud van de preek ontging ons, maar we voelden wel aan dat de sfeer niet helemaal pluis was. Na de dienst nam onze moeder ons op het kerkplein even terzijde, en ze zei: "Jongens, wat er ook gebeurt, - laat je nóóit bang maken door zo'n vent. God houdt veel van mensen, en die hel: die bestaat helemaal niet!" Dat was in onze geloofsopvoeding een duidelijke mijlpaal. Wij vonden het als kleine mannetjes geweldig dat onze moeder het oneens durfde te zijn met een predikant. En we onthielden: geloof en angst mogen nooit samengaan!

Ooit was angst voor God een belangrijke reden om te geloven en naar de kerk te blijven gaan. Tienduizenden gelovigen hebben geleefd in grote angst voor dat laatste, grote oordeel. Mijn vader vertelde wel eens dat hij als klein jongetje in Pernis de buurman had horen schreeuwen van angst. De arme ziel lag op zijn sterfbed en meende dat hij de duivel op de rand van zijn bed zag zitten. Zelf heb ik in Barendrecht nog meegemaakt dat mensen bang en moedeloos hun laatste adem uitbliezen. Wat je ook aan troostende liederen of Bijbelteksten aanhaalde, - ze waren ervan overtuigd dat er voor hen geen genade was. Voor hen was het geloof onlosmakelijk verbonden met angst.

In zijn 25^e hoofdstuk vertelt Mattheüs over het Koninkrijk van God. Eerst vertelt hij het verhaal van de vijf wijze en de vijf dwaze meisjes: wie haar lamp brandend houdt, mag binnenkomen op het feest. Dan volgt de gelijkenis van de talenten: wie zijn talenten inzet, wie leeft vanuit vertrouwen, is welkom bij de feestmaaltijd. Daarna komen de woorden over het grote oordeel: wie zich in zijn leven voor de armen, de zieken en de vreemdelingen heeft ingezet, die hoort bij Jezus. Vandaag lezen we deze gelijkenis van het laatste oordeel. Dat wil zeggen: we lezen de woorden van Jezus aan de schapen, de mensen die hun best hebben gedaan en goed hebben geleefd. Als we iets verder hadden gelezen, hadden we ook de woorden tegen de bokken gehoord: "Jullie zijn vervloekt, verdwijn uit mijn ogen naar het eeuwige vuur dat bestemd is voor de duivel en zijn engelen. Want Ik had honger en jullie gaven mij niet te eten..." Woorden van vloek en straf! Zou je daar niet doodsbang van worden?

Een van de eerste boeken die ik als student in de Theologie mocht lezen, was een boek van Martin Buber: *Der Glaube der Propheten* (Het geloof van de profeten). Uit dat boek heb ik geleerd dat profeten in de Bijbel geen waarzegger of toekomstvoorspeller zijn. Profeten doen niets anders dan het volk Israël herinneren aan zijn diepste bestemming: volk te zijn van een rechtvaardige en menslievende God. Als zij dreigende woorden spreken, over straf en oordeel, doen zij dat nooit om de toekomst vast te leggen, maar om het volk tot een beslissing op te roepen: de beslissing om de weg van het onrecht te verlaten, en weer te gaan leven vanuit naastenliefde en zorgzaamheid. "Doe goed, zoek recht!", dat was telkens weer de boodschap van de profeten. Zelfs de zwartste onheilsaankondiging betekent niet dat de toekomst onwrikbaar vastligt; er is altijd ruimte voor bekering en toekomst. Een prachtig voorbeeld is het verhaal van de profeet Jona. Jona moet de stad Nineve gaan vertellen dat het einde nabij is: "Nog veertig dagen, dan wordt Nineve weggevaagd!" Als dan de mensen zich in zak en as bekeren en beterschap beloven, komt God op zijn dreigende plannen terug: Hij spaart de stad. Dit tot groot ongenoegen van Jona, die zegt: "Ik wist het wel: U bent veel te goed en veel te genadig. Daarom wilde ik aan deze hele onderneming niet meewerken; U bent altijd weer

bereid om de misdadigers een nieuwe kans te geven!” Met al zijn gemopper vergeet Jona dat dát nou juist de taak van een profeet is: met zijn harde woorden de toekomst niet vastleggen, maar juist veranderen! Mensen kunnen altijd weer de keuze maken voor het goede, en God laat altijd ruimte voor een opening naar de toekomst.

Jezus gaat met zijn verhalen en gelijkenissen in de lijn van deze profeten staan. Hij vertelt in Mattheüs 25 drie gelijkenissen die een dringende oproep zijn: wees waakzaam, houd je lamp brandend, en doe iets met de aan jou gegeven talenten, en wees zorgzaam voor je naaste! Alleen zó maak je deel uit van het Koninkrijk van God. Zorg dat je aan de goede kant, aan de kant van God staat! God is een rechtvaardige en menslievende God, dus Hij verwacht van ons dat ook wij rechtvaardig en menslievend zullen zijn. Doe goed, zoek recht! Profetische woorden die een dringend beroep op onze verantwoordelijkheid doen. Géén woorden die de toekomst voorspellen, geen woorden die de toekomst vastleggen. Deze gelijkenissen roepen op tot bekering, tot een ander leven. God laat altijd ruimte voor een opening naar de toekomst. Ook de gelijkenis van het laatste oordeel is een oproep tot het zien en dragen van onze verantwoordelijkheid.

Kort na 't jaar 1500 gaf het Heilige Geest Gasthuis in Alkmaar opdracht om de zeven werken van barmhartigheid te schilderen. Dat was niet alleen voor het mooi, maar ook om ons eraan te herinneren dat we verantwoordelijkheid dragen voor elkaar: voor de armen, de zieken en voor wie verdwaald is in het leven. De opdracht werd gegeven aan een schilder die tussen 1490 en 1510 werkzaam was in Alkmaar, en die de “Meester van Alkmaar” is gaan heten. In 1504 was het zevenluik (bijna 5 meter lang en ruim één meter hoog) klaar en werd het opgehangen in het hospitaal. Sinds 1918 kunnen we het vinden in het Rijksmuseum te Amsterdam. Het kunstwerk is gebaseerd op de woorden van Jezus uit Mattheüs 25, woorden die we vandaag gelezen hebben: “Want Ik had honger en jullie hebben Me te eten gegeven, Ik had dorst en jullie hebben Me te drinken gegeven, Ik was een vreemdeling en jullie hebben Me opgenomen. Ik was naakt en jullie hebben Me gekleed, Ik was ziek en jullie hebben naar Me omgezien, Ik zat in de gevangenis en jullie kwamen naar Me toe.” Al deze handelingen worden één voor één afgebeeld, en daarbij is op elk schilderij ook Jezus te zien. Jezus kijkt met vriendelijke ogen naar de mensen die deze werken van barmhartigheid uitvoeren, alsof hij zijn goedkeuring daaraan hecht. Maar op het eerste schilderij van de reeks, het schilderij waarop brood wordt uitgedeeld, kijkt Jezus naar òns. Alsof Hij zeggen wil: “Ik verzeker jullie, alles wat je voor één van de minste broeders van Mij hebt gedaan, heb je voor Mij gedaan” (vers 40). We zien dus vriendelijke, uitnodigende ogen. Géén angstaanjagende blik om doodsbenuwd van te worden. Een uitnodiging, een oproep om het goede te doen en naar het recht te blijven zoeken.

We zouden er zelfs iets moois, iets eervols in kunnen beluisteren. Want: wij worden aangesproken als verantwoordelijke mensen. We horen de verwachting dat ons leven iets oplevert: goede vruchten, een oogst van geloof, hoop en liefde. Dat is eigenlijk een bijzonder goede boodschap. Het is goed nieuws dat wij uitgedaagd worden, opgeroepen om ons bestaan serieus te nemen. Wij hebben vaak de neiging om niet zèlf over ons leven na te denken, maar gewoon met de massa mee te lopen en te voldoen aan verwachtingen van anderen. Wij vinden onszelf zo individualistisch en zo mondig, maar volgen vaak kritiekloos de stemmen van de maatschappij, van onze ouders, van de reclame en de mode, van onze vrienden en bekenden. Als wij niet uitkijken, passen wij ons zomaar aan aan wat anderen goed voor ons vinden. Maar wat vinden we zèlf? Begrijpen we wel dat we altijd zèlf verantwoordelijk zijn? Het is goed nieuws, dat de profeten en Jezus ons leven serieus nemen.

In zijn brief aan de Efeziërs haalt Paulus definitief de angst uit ons leven. Onze redding ligt in de verbondenheid met Christus. Door zijn verkondiging en door zijn dood heeft Hij ons vrede gebracht, en mogen wij leven als nieuwe mensen. We mogen huisgenoten van God zijn, vrienden van de God die rechtvaardig en menslievend is. En laat dan ons geloof maar blijken uit onze daden!